Halk Anlatılarından Örneklerle “Cin Çarpması” Vakaları*

Dr. Berna Kolot

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4573-7682>

Türk Halk Bilimi, Trabzon- TÜRKİYE

Makale Geçmişi

Geliş: 26.07.2021

Kabul: 15.09.2021

On-line Yayın: 28.09.2021

Anahtar Kelimeler

Anadolu

Anlatı

İnanış

Cinler

Cin Çarpması

Araştırma Makalesi

* Bu makalenin Özet'i, “Cin Çarpmasına Dair Anlatıların Anadolu Efsanelerindeki Yansımaları” başlığı ile 2018 Uluslararası EMI Girişimcilik ve Sosyal Bilimler Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuş ve yayımlanmıştır.

DOI:

<http://dx.doi.org/10.29228/JASSS.52150>**Öz**

Korku, insanların dış dünyaya karşı bir tehdit algıladığında ortaya çıkan ve endişe veren bir duygudur. Her insanda çeşitli sebeplerden ötürü meydana gelen korku, insanların göremediği, dokunamadığı ancak tehdit olarak algılandığı tabiatüstü varlıklar karşısında da ortaya çıkar. Genellikle kötü ruhlar olarak kabul edilen bu varlıklardan insanlar korkmuş ve kendilerini onlardan korumaya çalışmıştır. Bu kötü ruhlardan korunmak isteyen insanlar, İslamiyet öncesi dönemde şamanlara başvururken, İslamiyet'in kabulünden sonra hoca, cinci, üfürükçü gibi kişilere başvurmuştur. Cinlerin de kendi yaşadıkları dünyada gezdiğini düşünen insanlar, adlarını andıklarında onların her an yanına geleceklerine inanırlar. Bu yüzden cin adını anmak yerine *üçler, iyi saatte olsunlar, dışarşerli* gibi çeşitli takma adlar kullanarak bu durumu engellemeye çalışır. Bunun yanı sıra insani vasıflar taşıdığı düşünülen cinlerin bu dünyada mezarlıklar, harabeler, ıssız yer gibi bazı yerleri sahiplendiğine de inanılır. Cinlerin sahibi olduğuna inanılan bu mekânlarsa *tekinsiz mekân* olarak nitelendirilir. İnsanlar bu tekinsiz mekânlardan geçmemeye, oralarda bulunmamaya özen gösterir. Ayrıca insanların bilerek veya bilmeyerek cinlere zarar verdiğinde (yakmak, ezmek vb.) bunun cinleri kızdıracağına ve kızan cinlerin insanları cezalandırmak isteyeceğine inanılır. Halk anlatılarında ve inanışlarında cinlerle temas ettiği düşünülen insanlarda görülen fiziksel ya da ruhsal değişikliklerin *cin çarpması* olarak adlandırıldığı görülür. Bu çalışmada Anadolu sahası halk anlatıları içerisinde örneklem yöntemiyle seçilen metinler aracılığıyla cinlerin, insanların neden ve nasıl çarptığı açıklanması amaçlanmıştır.

Atıf Bilgisi / Reference Information

Kolot, B. (2021). Halk Anlatılarından Örneklerle “Cin Çarpması” Vakaları. *Jass Studies-The Journal of Academic Social Science Studies*, 14(86): 141-157.

Cases of "Demonic Possession" With Examples From Folk Narratives

Dr. Berna Kolot
Turkish Folklore, Trabzon – TURKEY

Article History

Submitted: 26.07.2021
Accepted: 15.09.2021
Published Online: 28.09.2021

Keywords

Anatolian
Narrative
Belief
Jinn's
Demonic Possession

Research Article

DOI:

<http://dx.doi.org/10.29228/JASSS.52150>

Abstract

Fear is an emotion that occurs when people perceive threats from the outside world and experience anxiety. Fear that arises in every person for different reasons can also arise in front of supernatural beings that people cannot see, touch, but perceive as a threat. People were afraid of these creatures, which are often considered evil spirits, and tried to protect themselves from them. In that way, people turned to shamans in the pre-Islamic period, while after the adoption of Islam they turned to people like khoja, spiritualists, exorcists for protecting. People who think that jinn also travels around their world believe that jinn can come to where people live at any moment. Therefore, instead of mentioning jinn's name, people try to prevent this situation by using various nicknames, such as "üçler, iyi saatte olsunlar, dışarşerli". In addition, it is believed that the jinn owns some places in the world, such as "cemeteries, ruins, deserted places". These supposed genie habitats qualify as "uncanny places". People elaborate not to pass through them or do not stay there for a long time. Also, when people consciously or unconsciously harm the jinn (somehow to burn or crush them, etc.), it is believed that this will anger the jinn, and they will want to punish people. The physical or spiritual changes observed in people who allegedly come into contact with jinn in folk narratives and beliefs are called "demonic possession". This study is intended to explain why and how the jinn multiplies people, through sources selected from Anatolian folk narratives.

GİRİŞ

İnsanoğlunun yeryüzünde doğa ve kendi varlığı dışındaki varlıklarla kurduğu “karşılıklı-koruyucu” ilişkisinin korku ile kaplı bir saygı kültürü çerçevesinde “inanma” merkezli anlatılar ortaya çıkar. Bu bakımdan kültürle bir uzlaşma sağlanır ve insan merkezli çevre-insan ilişkisi düzenlenmeye çalışılır. Dolayısı ile insanoğlu, yaratıcı gücün somut göstergesi olan doğaya ait unsurların bozulmasını/kirletilmesini, yaşamın daha ileri boyutunda varoluş haznelerinin tükenmesi ve varlığın geleceğe akan yaşamsal yönüne ağır bir tehdit olarak görüp söz konusu ilişkileri bu tür anlatılar aracılığı ile düzenlemeye çalışır. Hatta bu tür anlatılar aracılığıyla çözümler üretilerek yaratılan sorunun ortadan kaldırılması sağlanmaya çalışılır.

Halk muhayyilesinde yaratılarak geliştirilen inanma merkezli anlatılarda birbiriyle bağlantılı ya da birbirinden ayrı olağanüstü varlıklara rastlanmaktadır. Bu olağanüstü varlıklardan bir tanesi, adlandırılmasında yöreden yöreye farklılık görülmesine rağmen genellikle “cin” adıyla bilinen tabiatüstü varlıklardır. Terim olarak bakıldığında cin, “*duyularla idrak edilemeyen, insanlar gibi şuur ve iradeye sahip bulunan, ilahi emirlere uymakla yükümlü tutulan ve mümin ile kafir gruplarından oluşan varlık türü*” (Şahin, 1993: 5) anlamına gelmektedir. İnsanlar, adlarını andıkları anda yanlarına geleceğine ya da kendilerine musallat olacağına inandıkları cinler için farklı adlandırmalardan yararlanarak cin adının kullanılmasından kaçınmışlardır. Anadolu sahasında adı anılmaktan korkulan cinler için halk arasında “*andık, concolos, geçkin, gezer, ıbrık kalfa, ifrit, ibliz, ili, iliyertemi, ismi lazım değiller, keruş, korkut, orak, sayıp, tarlagazan, uçuk, umacı*” (Çelik, 2011: 73-74) gibi adların kullanıldığı görülmektedir. İnanma merkezli anlatılardan biri olan Anadolu sahası efsanelerinde de yer alan bu varlıklar genellikle *cin* adıyla geçerken bunun yanı sıra “*ecinni, cin karısı, bizden iyiler, iyi saatte olsunlar, Arap, Gaipdenler, Çarşamba Karısı, Zurnacı*” (Sarpkaya, 2017: 161-162) şeklinde çeşitli kullanımlarının olduğu görülmektedir.

İnsanlar farklı ortamlarda ve farklı zamanlarda cinlerle karşılaşabilir, onları habersizce kızdırabilir ya da bilinçsizce onlara zarar verebilir. Bu gibi durumların sonucunda cinler, insanları cezalandırmak ister. “*Cin Çarpması*” adıyla anılan bu hadise, cinlerin kendilerine zarar veren ve onları kızdıran insanları cezalandırmak, onlardan öç almak istemelerinden kaynaklanmaktadır. İnanmaların geneline bakıldığında cezalandırma bilhassa öç alma isteğinin cinlerin özelliklerinden yalnızca bir tanesi olduğu görülür. Bu özellikse cinlerin kin güden/tutan varlıklar olduğunu düşündürmektedir. Toplumun bünyesinde var olan ve yaşandığına inanılan cin çarpması olgusunun anlatılara da yansıdığı görülmektedir. Bununla birlikte cinlerle ilgili cin düşünceleri, cinlerle karşılaşan hatta evlenen insanlar, cin çarpması olayları ve çarpmalara bağlı geliştirilen tedavi yöntemleri bu yansımaların başında gelmektedir.

1. Metafizik Açısından Cinler

Metafizik, genel anlamda bakıldığında duyularla kavranamayan, doğasal ya da doğaüstü varlıkların bilgisi olarak düşünülmektedir. Metafiziksel açıdan bakıldığında cinler, inanış ve anlatılarda maddi yapıda insanların karşısına çıkabilme özelliği (bunu daha çok kılık değiştirerek gerçekleştirmektedirler) gösterebilirler bile var olan manevi dünyanın ya da semanın varlıkları olarak kabul edilmekte; gizli, örtük, bilinmeyen ama varlığına inanılan ruhani varlıklar olarak bilinmektedir denilebilir. İnsanlar, çeşitli kılıklara girerek karşılarında çıkabileceklerini düşündüğü bu ruhani varlıklara inanmış ve onları birbirinden farklı şekillerde tasvir etmişlerdir. Zaman zaman cinleri algılamada yetersiz kalan insanoğlu, onları bazen ölmüş kişilerin ruhları olarak kabul etmiş bazen korkmaları gereken varlıklar olarak nitelendirmişlerdir. Hatta son zamanlarda halk tarafından ne olduğu bir türlü anlaşılamayan ve bilimsel açıdan gerçekliği ortaya koyulamayan uzaylılarla ilişkili tanımlamalarda dahi cinlerin yer aldığı görülmektedir.

2. Kitabi Dinlerde Cinler

İnanma merkezli anlatılarda sıklıkla karşılaşılan cinler, kitabi dinlerin kutsal kitaplarında da

yer almaktadır. İslam dininin kutsal kitabı olan Kur'an-ı Kerim'de yer alan surelerde cinlerle ilgili ayetler bulunmakta hatta doğrudan cin adını taşıyan bir sure olduğu görülmektedir. Cinlerin yaratılmasındaki madde ve yaratılmasının nedenlerine dair soruların yanıtları Hicr¹ ve Zâriyât² surelerinde cevaplanmaktadır. Doğrudan cin adını taşıyan Cin³ suresinde ise insanlarla cinlerin ilişki içerisinde olduğu, birbiriyle etkileşime geçebildiği hatta insanların cinlere ayak uydurmasından dolayı ahlaki özelliklerinde kötüleştikler görüldüğü kutsal kitap aracılığıyla insanlara duyurulduğu görülmektedir⁴.

Yahudi inancı ve kutsal kitapları Tevrat'ta da cinler hakkında bilgilere rastlanmaktadır. Yahudi inanışlarına bakıldığında cinlerin halk muhayyilesinde önemli izler taşıdığı görülmektedir. Yahudi inanışlarında cinler, yaratılan melekler ve insanlar arasında kalmış ara varlıklar olarak tanımlanmaktadır. Yahudilere göre cinler hızlıdır, kısa sürede çok yol kat edebilir, dünya hakkında her şeyi bilir ve duyarlar, ayrıca yeme-içme, cinsel hayat vb. gibi insani özellikler de taşırlar. Bunların yanı sıra cinler, insanlarla da cinsel bir birliktelik yaşayabilir (Zbinden, 1994: 148-149). İslam inancının kutsal kitabında Allah'ın cinleri dumansız ateşten yarattığı bilgisi Yahudi öğretisinde Âdem'e ve Lilit'e dayandırılmaktadır. Yahudi inanışlarındaki bazı teorilere göre cinler, Âdem ve onun ilk eşi olarak kabul edilen Lilit'in birlikteliğinden meydana gelmiştir (Zbinden, 1994: 149).

Hristiyan öğretisi ve İncil'e bakıldığında da cinlerin varlığına rastlandığı görülmektedir. Süreyya Şahin'e göre "Hristiyanlık'ta cin anlayışı Yahudilik, Maniheizm, gnostisizm, Greko-Romen düşüncesi, yahudi apokrif ve apokaliptik geleneklerinin bir karışımıdır." (1993: 7).⁵ Hristiyan öğretisinin kutsal kitabı kabul edilen İncil'de cinlere kurban kesildiği hatta tapınıldığı aktarılmaktadır⁶. Cinler gibi çeşitli tabiatüstü varlıkların mekânı olarak bilinen tekinsiz, terk edilmiş yerler, harabeler Hristiyanlık anlayışında da görülmektedir. Hatta cin çarpma hadiseleri, çarpılan kişilerin tedavileri gibi konuların da diğer kutsal kitaplara oranla Hristiyan kutsal kitaplarında daha fazla yer aldığı görülmektedir. Bu konuda bilhassa Hz. İsa'nın, çarpılma hadisesi yüzünden görme, konuşma gibi yetilerini kaybeden kişileri iyileştirdiğine dair anlatılara rastlanmaktadır⁷.

3. Cin İnancı ve Türk Halk Kültüründeki Varlığı

Türk halk inanışlarına bakıldığında hem sözlü anlatılarda hem de yazılı metinlerde cinlerin; görülmeyen, dokunulmayan ancak varlığına inanılan, gizli güçleri bulunan güçlü, bazen tehlikeli bazen de işe yarayabilir varlıklar olduğuna inanıldığı görülmektedir. Genel tabirle *tabiatüstü varlıklar* olarak

¹ Hicr (15/27) suresinde "Cinleri de daha önce dumansız ateşten yaratmıştık.", (Altuntaş ve Şahin, 2011: 282) ayetinden, İslam inancında bu tabiatüstü varlıkların dumansız ateşten yaratıldığı iletilmektedir.

² Zâriyât (51/56) suresinde "Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım." (Altuntaş ve Şahin, 2011: 581) ayetiyle Allah'ın cinleri neden yarattığı ve onları ne ile görevlendirdiği sorusuna yanıt alınmaktadır.

³ Cin (72/6) suresi "Doğrusu insanlardan bazı kimseler, cinlerden bazılarını sığınarlardı da, cinler onların taşkınlıklarını artırırlardı." (Altuntaş ve Şahin, 2011: 649).

⁴ Kur'an'da geçen cinlerin varlıkları, varlıklarına dair deliller, özellikleri, yaşayış tarzları vb. gibi pek çok sorunun cevabı hakkında detaylı bilgi için bakınız (Ateş, 1979: 35-50; Hulûsi, 1990: 81-91; Tunçer, 2015: 39-171; Zbinden, 1994: 102-109; 111-115).

⁵ M. Süreyya Şahin, Cin adını taşıyan bu yazısında farklı milletlerde ve dinî anlayışlarda/inanışlarda görülen cin, cinler üzerinde durmuştur. Detaylı bilgi için bakınız (Şahin, 1993: 5-8).

⁶ Pavlus'tan Korintliler'e Birinci Mektup (10/20), "Hayır, yok! Dedğim şu: Putperestler kurbanlarını Tanrı'ya değil, cinlere sunuyorlar. Cinlerle paydaş olmanızı istemem." (Kutsal Kitap, 2016: 1227); Vahiy (9/20), "Geriye kalan insanlar, yani bu belalardan ölmemiş olanlar, kendi elleriyle yaptıkları putlardan dönüp tövbe etmediler. Cinlere ve göremeyen, işitemeyen, yürüyemeyen altın, gümüş, tunç, taş, tahta putlara tapmaktan vazgeçemediler." (Kutsal Kitap, 2016: 1339-1340).

⁷ Matta (4/24), "Ünü bütün Suriye'ye yayılmıştı. Türlü hastalıklara yakalanmış bütün hastaları, acı çekenleri, cinlileri, saralıları, felçlileri O'na getirdiler; hepsini iyileştirdi." Matta (9/32-33), "Adamlar çıkarken İsa'ya dilsiz bir cinli getirdiler. Cin kovulunca adamın dili çözüldü. Halk hayret içinde, "İsrail'de böylesi hiç görülmemiştir" diyordu." ; Matta (12/22), "Daha sonra İsa'ya kör ve dilsiz bir cinli getirdiler. İsa adamı iyileştirdi. Adam konuşmaya, görmeye başladı." (Kutsal Kitap, 2016: 1013; 1020; 1024). Konu ve örnekler hakkında daha detaylı bilgiler için bakınız (Tunçer, 2015: 20-23).

nitelendirilen bu varlıklar içerisinde “üç harfliler, iyi saatte olsunlar” vb. adlandırmalarla anılan cinler de yer almaktadır. Cinler, Müslüman ve kâfir olarak iki gruba ayrılırken hem iyi hem de kötü özellikler taşımaları açısından da karakter olarak farklı olan cinler mevcuttur. Kötü cinler genellikle şeytan olarak adlandırılmakta ve bunlar inkârcı cinler olarak kabul edilmektedir (Ateş, 1979: 36). İnsanlarla benzer özellikler gösteren cinler insanlara göre daha zayıf karakterdedir ve tüm amaçları insanları yoldan çıkartmak, onları kandırarak istediklerini yaptırmaktır. Ayrıca cinler, insanlar gibi ölümlü varlıklardır. Yaşam şartları ve örtük özellikleri dikkate alındığında cinlerin altmış, yetmiş senelik ömürleri olduğu düşünülür ancak bu insan ömrüyle kıyaslandığında bin senelik bir zaman dilimine tekabül etmektedir. Bu durumun sebebi, onların yaşam hızlarının insanlara göre oldukça fazla olmasından kaynaklanmaktadır (Hulûsi, 1990: 77-78). Aynı zamanda insanlar âleminde var olduğuna inanılan öldükten sonra mahşer meydanı, hesap verme gibi inanışların cinler âleminde de geçerli olduğu söylenmekte ve bunlar dini açıdan ayetlerle desteklenmektedir⁸ (Ateş, 1979: 46). Cin, peri, ruh gibi varlıklar hakkında ortaya sürülen bu bilgilerin Türk halk kültüründeki inanışlarda yer alan cinlerin özellikleri arasında da olduğu görülmektedir. Türk halk inanışları içerisinde yer alan cinler iki gruba ayrılmaktadır. Bunlardan ilki İslam inancını benimsediğine inanılan ve Müslümanlara zarar vermeyen hatta bazen yardım eden cinler; diğeri ise İslam’a inanmayıp onu inkâr eden, genelde şeytan olarak adlandırılan ve insanları korkutma, çarpma, cezalandırma, kandırma ve yoldan çıkarma gibi özellikler gösteren cinlerdir⁹ (Çobanoğlu, 2015: 93). Cinlerin göze çarpan önemli özelliklerinden bir diğeri de çok hızlı hareket edebilmeleri, bir anda ortaya çıkıp aniden gözden kaybolabilmeleridir¹⁰. İnsanların evlerine her yerden (anahtar deliği, kapı altları, bacalar) girebilecek kadar zeki ve bilgilidirler. İnsanlar gibi hastalanabilir, sakat kalabilir hatta ölebilirler. İnanışlar içerisinde cinlerin ölümlerini gömdüklerine dair izlere de rastlanmaktadır. Onlar ölümlerini genellikle çöplüklere, tuvalet kenarlarına vb. pis ve kir içerisinde olan yerlere gömerler, buraları ise mezarlıkları olarak kabul ederler (Duvarcı, 2005: 132). İslamiyet öncesi dönemden bu güne değin Türk halk kültürü içerisinde yer alan cinlere dair inanışlar, İslam dininin kabul edilmesiyle birlikte dinin kutsal kitabı sayılan Kur’an’ı Kerim’de yer alan cinlerle ilgili ayetler, bu inanışlara dini bir dayanak sağlamıştır (Duvarcı, 2005: 137). Ancak Türk toplumunda cinlerin var olduğuna inanan insanlar kadar olmadığına inanan insanlar da mevcuttur. Cinlerin varlığına inanmayan bazı insanlar “Cinlerle karşılaştım.”, “Cin gördüm.” diyen insanları beyinlerinde belirli bozuklukları olan kişiler olarak algılar ve gördükleri şeyleri ise yalnızca halüsinasyon olarak değerlendirirler (Hulûsi, 1990: 13).

4. Halk Anlatılarından Örneklerle Cin Çarpması Vakası ve Nedenleri

Halk anlatılarında cin ve cin taifesine özgü oldukça inanışa rastlanmaktadır. Cinlerin yer aldığı bazı anlatılarda ise kişilerin cinler tarafından korkutulduğu ve korkutulma neticesinde cin çarpması olayı vuku bulduğu görülmektedir. Cin çarpması, cin veya benzeri varlıkların insanlara musallat olup, insanların psikolojik ve ruhsal sağlığının bozulmasına hatta fizyolojik olarak da vücudunda eğrilme, yamulma benzeri özelliklerin sebep olması hadisesidir. Cin çarpması hadisesine kadim dönemlerdeki

⁸ Hûd (11/119) suresinde geçen “Rabbin dileseydi, insanları (aynı inanca bağlı) tek bir ümmet yapardı. Fakat Rabbinin merhamet ettikleri müstesna, onlar ihtilafa devam edeceklerdir. Zaten onları bunun için yarattı. Rabbinin, “Andolsun ki cehennem hem cinlerden, hem insanlardan (suçlularla) dolduracağım” sözü kesinleşti.” (Altuntaş ve Şahin, 2011: 253) ayetinden hareketle cinlerin de insanlar gibi öldükten sonra hesap vereceği ve cehennem ateşinin cinleri de yakacağı bilgisi aktarılmaktadır.

⁹ Özkul Çobanoğlu, *Türk Halk Kültüründe Memoratlar ve Halk İnançları* adlı eserinde cinlerle ilgili 14 ayrı memorat tipi tespit etmiştir. Detaylı bilgi için bakınız: (Çobanoğlu, 2015: 91-92).

¹⁰ Cinlerin çok hızlı hareket ettiklerini aktaran bir rivayet şöyledir: Belkis tahtını isteyen Hz. Süleyman’ın yanına bir gün kötü bir cin gelir ve ona şöyle söyler: “Ben (Belkis tahtını) sen makamından kalkmadan önce sana getirebilirim, bunu yapmaya gücüm yeter, bundan emin olabilirsiniz.” (Ateş, 1979: 45). Bu rivayetten cinler arasında kötü olanların varlığı, cinlerin insanlarla iş birliği yapma ve istediklerinde onlara görünebilme özellikleri ve en önemlisi de cinlerin bir yerden başka bir yere çok hızlı gidip gelebildikleri hakkında inanışları içerisinde barındırmaktadır.

bazı Türk boylarının arasında rastlandığı görülmektedir. Kaşgarlı Mahmud'un aktardığına göre bazı Türk boyları cinler için *çıwı*¹¹ kelimesini kullanırken cin çarpması vakaları için de *kovuç*¹², *kovuz*¹³ gibi kelimeleri kullanmaktaydı. Kadim dönemlerde rastlanan bu kelimeler, yüzyıllar öncesinde dahi bu tarz paranormal olaylara inanıldığını göstermektedir. Bunun yanı sıra kâhinlerin/kamların da cin çarpmasını tedavi ederken kullandığı büyü sözlerin *arwaş*¹⁴ kelimesiyle kullanılması, o dönemlerde cin çarpması hadiselerinin olduğunu ve bu çarpılma durumlarında kendilerine özgü güçleri olduğuna inanılan kâhinlere/kamlara başvurulduğunu göstermektedir.

Parapsikologlara göre cin çarpması *obsesyon* olarak adlandırılmakta ve onlara göre bu durum "geri seviyeden bedensiz varlıkların bedenlileri egemenlikleri altına almalarıdır. Çünkü düşük seviyeli bu varlıklar, bedenden ayrıldıkları için ıstırap çekmektedirler. Ruhani dünyada vicdani kurallarla yaşamak zorunlu ve onlarda gelişmemiş olduğundan, sürekli vicdanlarının sesini bastırabilecekleri fizik dünyaya dönmek istemektedirler."¹⁵ (Tunçer, 2015: 141). Bu yüzden cinlerin, insanların fiziksel veya psikolojik yönden en zayıf olduğu anları kullanarak insanları kolayca hükümranlığı altına aldıkları düşünülür (Tunçer, 2015: 146). Halk anlatılarına bakıldığında ise cin çarpması hadisesinin insanların cinleri kızdırması sonucu cinlerin öfkelenerek insanları çarpması, bir bakıma onları cezalandırması olarak algılanmaktadır. Çarpılma olayının sonrasında insanlarda görülen belirtileri; kötürüm ya da beyinsel özürlü kalma, yüz felci/felç geçirme (Yeloğlu, 2009: 407,443), ağzın yüzün büzülüp eğilmesi (Yeloğlu, 2009: 443; Balcıoğlu 1952: 555), inme inmesi ve konuşamaz hâle gelme (Yakın, 2017: 144) dil tutulması, kolun çolak olması, kendini kaybedip çırpınma, sayıklama, yürürken dengeyi kaybetme, ayakların aniden tutmaması, kirli, pis, saçlı sakallı dolaşma isteği, mevsime uymayan kıyafetler giyme (Hulusi, 1972: 94), eklem kasılması ve delilik (Boratav, 2012: 49) şeklinde sıralamak mümkündür.

Halk anlatılarında rastlanılan cin çarpması vakasının çeşitli sebepleri olduğu görülmektedir. Bu sebeplerden en başta geleni cinlere zarar vermek, onların canını yakmak ve herhangi bir şekilde onlara saygısızlık etmektedir. Bunların yanı sıra cin taifesinin "bizim" diye sahiplendiği ve tekinsiz mekânlar olarak nitelendirilen bazı yerlerde cinlerle karşılaşmak, akşam vakitlerinde hayvanlara sataşmak ve cin düşüncesine denk gelmek gibi birçok neden sıralamak mümkündür¹⁶. Aşağıda yer verilen incelemesi yapılmış metinlerde çarpılma hadisesine dair bilgiler doğrudan verilmektedir. Ancak cinlerle temas ettikten sonra kişilerin vücudunda görülen fizyolojik değişimler, ansızın ruh hâlinde görülen dengesizlikler, korkma, kasılma vb. durumların meydana geldiği anlatımlar da cin çarpması şeklinde düşünülerek değerlendirmeye tabii tutulmuştur.

4.1. Akşam Vakitlerinde Tekinsiz Mekânlarda Gezmek

Türk toplumundaki kötü ruh algısına bakıldığında bu ruhların genellikle geceleri dışarı çıktığı düşüncesinin hâkim olduğu görülmektedir (Serbest, 2020: 9). Bu düşünce, gece vakitlerinde insanların bazı mekânlarda bulunmaktan kaçınmasına ya da o mekânlardan geçmekten korkmasına sebep olmaktadır. Kötü ruhlar arasında zikredilen cinlerin de geceleri çıktığı düşünülmekte¹⁷, bazı anlatıların da bu düşünce doğrultusunda yaratıldığı görülmektedir. Anlatılarda gece dışarı çıkma zamanı geldiği

¹¹ **Çıwı:** "Cin, cin grubu" (Kaşgarlı Mahmud, 2015: 445)

¹² **Kovuç:** "Herhangi bir cin çarpması izi. Buna yakalanan, yüzüne soğuk su çarparak tedavi edilir. Sonra da kovuç kovuç denir ve üzerlik ve öd ağacı ile tütsülenir. Sanıyorum ki bu, "kaç ve firar et ey cin" anlamındaki kaç kaç sözlerinden alınmıştır." (s.415)

¹³ **Kovuz:** "Kovucun bir şekli. Oğuz lehçesi." (Kaşgarlı Mahmud, 2015: 415)

¹⁴ **Arwaş-:** "Kahinler, kamlar birtakım sözler mırıldanarak büyü dualar etmek, cin çarpmasını tedavi ederken büyü sözler söylemek." (Kaşgarlı Mahmud, 2015: 110).

¹⁵ Cin çarpması hadisesinin farklı milletlerde ve farklı dinlerdeki yeri hakkında detaylı bilgi için bakınız: (Tunçer, 2015: 141-151).

¹⁶ İncelenen halk anlatıları içerisinde tespit edilemeyen diğer cinler tarafından çarpılma nedenleri için bakınız: (Eyuboğlu, 2014: 156-160).

¹⁷ Anlatı örnekleri için bakınız: (Balaban, 2014: 416; Çelik, 1998: 36; Çobanoğlu, 2015: 120; Sarıkaya, 2017: 85).

düşünülen cinlerin genellikle akşam ezanından sabah ezanına; akşam ezanından hemen önce; sabah ezanından hemen sonra gün ağarmadan evvelki vakitlerde insanların karşısına çıktığına inanılmaktadır. Ancak, genellikle karanlık/gece vakitlerinde ortaya çıktığı düşünülen bu varlıklarla gündüz karşılaşıldığını aktaran anlatımlar da mevcuttur¹⁸.

İnsanlar, geceleri dışarı çıkan cinlerin bazı mekânları sahiplendiğini ve bu yüzden orada bulunan, oradan geçen insanları cezalandırıp çarptığını düşünmektedir. Cinlerin sahiplendiği ve insanların korktuğu bu mekânlar ise genellikle tekinsiz mekân olarak adlandırılmaktadır¹⁹. Anlatı ve inanışlara bakıldığında cinlerin kendilerine mesken tuttuğu mekânlar arasında dere ve pınar kenarları, kuyu başları, dere yatakları, denizlerin kirli bölgeleri, göl kenarları, bataklıklar, çeşme önleri, saçak altları, lavabolar, bulaşık sularının birikintileri, mağaralar, değirmenler, izbe/harabe/ürkütücü/korkunç yerler, mezarlıklar, ıssız küllükler, büyük terkedilmiş evler, köşkler, kale ve saray harabeleri, hamamlar, samanlıklar, ahırlar, evlerin eşikleri, ıssız yer, yol ve yol kenarları, kırsal kesimde bağ bahçe, tarla sınırları, lohusa kadınların yanı, açıktaki tuvaletler, çöplükler, ağaçlar, ulu ağaçların dipleri, ormanlar, ekmek kırıntılarının döküldüğü yerler, tuvalet ve banyolar, kapı eşikleri gibi pek çok yerin olduğu görülmektedir²⁰.

Akşam vakti bilhassa geceleri sahiplendiği mekânlarda insanları korkuttuğuna inanılan cinlerin iyi birer kamuflej ustası oldukları da göze çarpmaktadır. Her ne kadar cinler, bazen ayakları ters, anormal derecede büyük ya da küçük veyahut oldukça çirkin yaratıklar olarak insanların karşısına çıksa da olağanüstü şekil değiştirebilme yetenekleri sayesinde insanları aldatabilirler. Şekil değiştirebilen cinlerin en çok hayvan kılıfına girdiği düşünülürken bu hayvanların güvercin, keklik, kedi, köpek, köpek yavrusu, keçi, oğlak, keçi-tavşan karışımı, eşek, yılan, horoz, hindi, tavşan, civciv, deve, tavşan, tay, tilki, böcek, örümcek, kurbağa gibi hayvanlar olduğu ve görülmektedir. Bunun yanı sıra cinlerin, kefenli ölü, arap, gelin, uzun saçlı beyaz sakallı bir yaşlı evliya, sakallı dede, küçücük-minik insanlar, çocuk, minare, yer ve yükseklik değiştiren bir ağaç, dağ, beze sarılmış bir çocuk, kırmızı koltuk, kırmızı köz gibi insan, insanla hayvan arası bir yaratık ya da nesnelerin kılıfına girebildiği anlatma örneklerine de rastlanmaktadır²¹.

İncelenen halk anlatılarından hareketle geceleri mezarlarda ya da mezarlık yakınlarında gezen kişileri cinlerin çarpacağına inanıldığı görülmektedir. Bu tekinsiz yerlerde gezen insanların ses duyma, garip bir yaratıkla karşılaşma gibi olaylarda cinler tarafından çarpıldığı, bu çarpılma neticesinde dil tutulması, akli dengenin bozulması hatta ölüm gibi durumların ortaya çıktığı görülmektedir²².

Dağlar, dağ başları genellikle kimsenin olmadığı, sessiz ve tekin olmayan yerler arasındadır. Bilhassa akşam vakitlerinde tehlikeli olan dağ başlarında da cinlerin insanları çarpacağına

¹⁸ Bk.: (Kolot, 2019: 263, 266).

¹⁹ Tekinsiz mekân algısı konusunda detaylı bir araştırma yapan Mustafa Aça'ya göre "Halk inanışlarındaki tekinsiz mekânın, zaman, özne ve nesne ilişkisi bağlamında bütüncül bir yapıda kurgulandığı görülmektedir. Karşılaşma sahnelerinin çoğu zaman tekinsiz gece karanlığında, nesnenin yine çoğu zaman tek başına olduğu, kolektif inanışta özellikleri bilinen öznenin nesneye yönelişi bu bütüncülüğün göstergeleridir. Anlatı kompozisyonunda tekinsizlik etrafında gerilim giderek artması ve korku faktörü merkezinde karşılaşılan varlığın tasvir edilmesi, modern gerilim/korku eserlerindeki sahnelerden farklı değildir. Tekinsiz mekânlar, insanlar dünyası (Orta Dünya) ile metafizik varlıkların dünyası (Alt ve Üst Dünya) arasındaki kesişme noktalarıdır. Mekânların bu yönüyle bir tür eşik/âraf görevi görmeleri, onların tekinsizliklerini besler niteliktedir. Zira eşik özelliği gösteren her türden mekân, nesne durumunda olan insan üzerinde olumsuz etkiler oluşturma potansiyeline sahiptir." (2018: 18).

²⁰ Kaynak ve anlatı örnekleri için bakınız: (Akçay, 2018: 53-54; Balcıoğlu, 1952: 555; Boratav, 2012: 50; Çobanoğlu, 2015: 98; Duvarcı, 2005: 132; Dünder, 2021: 103; Erol, 2012: 165; Gökşen, 1999: 184; Güzel, 2016: 175, 176, 177, 178; Türkmen, 2017: 138; Yeloğlu, 2009: 443, 452, 507).

²¹ Kaynak ve anlatılar için bakınız: (Akkuş, 2018: 51; Balaban, 2015: 554; Boratav, 2012: 50; Çal, Demirci, Şişman, 2019: 164; Çelik, 2020: 530; Çobanoğlu, 2015: 98, 116; Duvarcı, 2005: 132; Dünder, 2021: 107; Gökşen, 1999: 179; Karadeniz 1986'dan akt. Duvarcı, 2005: 132; Kızıldağ, 2014: 43; Kolot, 2019: 264; Oral, 2016: 192, 195; Sönmez, 1994: 394; Türkmen, 2017: 76, 84; Ünlü, 2019: 233).

²² Anlatılar için bakınız: (Yavuz, 2013: 73-74; Abdurezzak, 2021: 105).

inanılmaktadır. Anlatmalara bakıldığında akşam vakitlerinde avlanmak için bu tarz mekânlara giden avcılar, sürülerinden kayıp hayvanı bulmak için giden çobanların, hazine bulmak için dağlara keşif yapmaya giden kişilerin ya da farklı kişilerin cinler tarafından çarpılması sonrasında bayılma, el ayak tutmaması, felç geçirme gibi hastalıklara yakalandığı görülmektedir²³.

Çeşmeler ve çeşme başları da cinlerin sahiplendikleri tekinsiz mekânlar arasında sayılmaktadır. İncelenen örneklerden bir tanesinde çeşme başına giden kadının iri yarı, dağınık saçlı, kocaman memeleri olan bir cinle karşılaştığı ve cinin kendisine saldırması sonucunda kadının korkudan dilinin tutulduğu görülmektedir. Halka göre kadında meydana gelen dil tutulmasının sebebi bu garip görüntüdeki cinin onu çarpmış olmasıdır²⁴. Bir başka anlatıda ise gece vakti çeşmenin arkasından çıkan biriyle konuşan adamın, bu konuşma sonrasında ağzının burnunun yamularak öyle kaldığı görülmektedir. Adamın bu hâle gelmesinin sebebi de yine konuştuğu kişinin insan değil bir cin olduğu ve cinin onu çarpması şeklinde açıklanmaktadır²⁵.

Mezarlıklar, ıssız yollar, dağlar ve dağ etekleri, çeşme, pınar, akarsu başları gibi yerlerin yanı sıra ev içerisinde yer alan tuvalet, banyo gibi temel ihtiyaçların karşılandığı odalarda da cinlerin yaşadığına ve bu yerlerde insanları çarpacağına inanıldığı anlatılarda görülmektedir. Bu anlatılarda insanların gece on ikiden sonra banyoya girip düş almaması, banyoda eşyle cinsel ilişkiye girmemesi, banyosuz-cenabet gezmemesi, banyo esnasında göğsünü ve avret bölgesini bir örtüyle örtmesi gerektiği aksi takdirde cinler tarafından çarpılacağına inanıldığı görülmektedir. Aynı zamanda soğan, sarımsak gibi cinlerin parası olduğu düşünülen nesnelerle tuvalet, banyoya girerken sonucunda da kişilerin çarpılacağına inanılmaktadır. Bunların yanında tuvalet ve banyoya girerken destur demek ya da besmele çekmek oralarda yaşadığına inanılan cinlerden korunma yöntemlerinin başında gelmektedir²⁶.

Yukarıda yer verilen akşam vakitlerinde tekinsiz mekânlarda kişilerin cinler tarafından çarpılması örneklerinin yanı sıra yine akşam vakitlerinde ve tekinsiz yerlerde bazı hayvanlarla karşılaşılması sonucu çarpılma hadisesinin gerçekleştiği örnekler mevcuttur. İssiz bir yolda, kimsenin olmadığı bir dağda kedi, eşek, köpek gibi hayvanlarla karşılaşan insanlar bir süre sonra bu hayvanların konuştuğunu ve şekilden şekle girdiğini görerek korkar. Bu korkma neticesinde bazı insanlar üç ayda kendilerine gelirken bazılarının kırk gün içerisinde öldüğü görülmektedir. İnsanlar, cinlerle temas eden bu kişilerin ölmelerini ya da yatağa bağlı hâlde komada kalmalarının sebebinin akşam vakti, ıssız yerlerde karşılaştıkları bu hayvan görünümü cinlerin onları çarpmasına bağladığı görülmektedir²⁷.

Cinler tarafından çarpılma hadisesinin görüldüğü diğer yerler ise akan sular, dere kenarları ya da pis suların biriktiği yerlerdir. Anlatılarda, kişilerin bu vb. yerlerde çeşitli sesler duyması ya da kendilerine taş atılıyormuş hissine kapılması neticesinde el ve yüzlerinde görülen değişmelerin cin çarpması vakasına bağlandığı görülmektedir²⁸. Ayrıca incir ağacının altından geçerken besmele çekilmediği takdirde ağaçta yaşayan cinlerin kişileri çarpacağına inanılmaktadır. Bu minvalde örnekler arasında cinin bulunduğu ağaçtaki meyveyi yiyen kişinin çarpılması ya da cinlerin yuva yaptığı düşünülen bir ağacın kesilmeye çalışılması sonucunda kişilerin cinler tarafından çarpıldığına,

²³ Bk.: (Alptekin, 1993: 134; Göde, 2010: 345; Türkmen, 2017: 138, 163-164).

²⁴ Bk.: (Sancak, 2008: 86-87)

²⁵ Bk.: (Türkmen, 2017: 145).

²⁶ Bk.: (Çal vd. 2019: 166; Görkem, 2006: 223; Sönmez, 1994: 394; Yeloğlu, 2009: 408, 443, 444, 454, 477, 507, 521).

²⁷ Anlatı örnekleri için bakınız: (Akkuş, 2018: 124-125; Karadavut, 1992: 237; Sancak, 2008: 89; Yeloğlu, 2009: 456-457; Yüksel, 2011: 199).

²⁸ Bk.: (Çobanoğlu, 2015: 116; Yeloğlu, 2009: 402, 443).

sakatlandığına veyahut öldüğüne dair anlatılara da rastlanmaktadır²⁹.

4.2. Cinlere Zarar Vermek

İncelenen anlatılardan hareketle cin çarpması hadisesinin gerçekleşme nedenlerinden bir diğeri insanların cinlere zarar vermeleri (yakma, bir yerlerini kırma, sakat bırakma, sofralarını bozma vs.) yüzünden cinlerin intikam almak istemesi ve kendilerine yapılan bu saygısızlığı cezalandırmak istemeleridir. Anlatıların pek çoğunda cinlere zarar verdiği düşünülen kişilerin pek çoğunun bu eylemi bilinçli bir şekilde gerçekleştirmediği görülür. Ancak habersiz ve istenmeden yapıyor olması cinlerin insanları çarpmasını engellememektedir. Anlatılarda varlığına rastlanılan cin çarpması hadiseslerinin genellikle yemek yapıldığı sırada ocağın üstüne bir şey taşımak, akşam vakti sinibezi/örtü/sofrabezi vb. silkelemek, dışarıya su ya da kül dökmek, uygunsuz yerlerde tuvalet ihtiyacını gidermek gibi davranışların neticesinde gerçekleştiğine inanıldığı görülmektedir. Yine anlatılardan hareketle eğer bu vb. eylemlerin gerçekleştirilmesi zorunlu bir durum ise eylemi gerçekleştirmeden önce besmele çekmek ya da destur demek cinlerin vereceği zararlardan korunma yöntemleri arasında sayılmaktadır.

Çarpılmanın yaşandığı anlatılarda en sık karşılaşılan sebebin dökülen su/suların cinlerin oldukları yere denk gelmesi üzerine gerçekleşmektedir. İnsanların yere, dışarıya, lavaboya, banyoya sıcak su döktükten sonra bedenlerinde görülen değişiklikler, anlık bir şok hâli gibi durumlar kişinin cinler tarafından çarpıldığını gösteren belirtilerdir. Anlatılarda aktarılan bu olayların genellikle akşam vakitlerinde gerçekleştiği görülmektedir. Çarpılma hadisesinin gerçekleştiği olaylarda dökülen suların çoğunlukla bulaşık suyu olduğu görülmekte, ancak bunun yanı sıra sıcak su, çay suyu, yemek suyu (makarna, dolma), çamaşır makinesinden çıkan sıcak su gibi sıvıların dökülmesiyle de çarpılmaların gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Cinlerin yaşadığı mekânlar arasında sayılan pis suların, tuvalet ve banyo gibi yerlere dökülen suların cinlere denk geleceğine, onlara zarar vereceğine hâliyle canı yanan cinlerin bunun intikamını almak için o insanı çarpacağına inanılmaktadır. Bu konuda anlatılarda dikkat çeken bir diğer nokta ise su dökerken destur denmediği ya da besmele çekilmediği için kişilerin cinler tarafından çarpıldığına inanılıyor olmasıdır. İnanışlara göre eğer bu tarz yerlere su (özellikle sıcak su) dökülecek olursa destur denmeli ya da besmele çekilmelidir³⁰. Bu önlemler alındığı takdirde cinler insanlara zarar veremez ve insanları cezalandıramazlar. Sıcak su dökülmesi ile gerçekleşen çarpılma hadiselerinde kişilerde; ellerin tutulup kalması, felç geçirme ya da cinlerin hangi bölgesine zarar verildiyse kişinin de aynı yerinde yanma, kopma gibi hastalıkların/sakatlıkların olduğu görülmektedir. Aynı zamanda cinlerin üzerine dökülen sıcak su yüzünden ölümlerin gerçekleştiğine de inanılmaktadır³¹.

²⁹ Türk kültür ve mitolojisinde ağaçlar kutsal kabul edilip önem arz eden unsurlar arasında yer almaktadır. Ormanların ve ağaçların sahiplerinin/koruyucu iyelerinin olduğu da inanışlar arasında mevcuttur. Ağacı koruduğuna inanılan bu iyeler, ağaca zarar gelmesini engelleyen ve onu sahiplenen varlıklardır. Ancak bu iyelerin zamanla koruyuculuk fonksiyonlarının değişip demonik varlık olarak adlandırılan ve insanlara zarar veren varlıklara dönüştüğü görülür. Örneğin, Azerbaycan'da *Vurgun* adlı demonik varlık incir ağacının altında durur, ağaca kimseyi yaklaştırmaz ve ağacı kesmeye kalkanı çarpar (Bayat, 2015: 284). Anadolu sahasında yer alan anlatılardaki ağaçta yaşadığına inanılan ve ağaca zarar verilmesini engellediği düşünülen cinlerin varlığı, Azerbaycan inanışlarında rastlanan Vurgun'la benzerlik göstermektedir. Yani, hem ağacın kutsal kabul edilmesi hem de ağaçları koruyan varlıklara karşı hissedilen korku, insanoğlunda ağaca zarar vermeyi önleyen önemli bir etken gibi gözükmektedir. Anlatılar için bakınız: (Güzel, 2016: 176; Polat, 2020: 164; Yeloğlu, 2009: 443; Yıldırım, 2021: 76; Yüksel, 2011: 197).

³⁰ Anlatılar için bakınız: (Acar, 2013: 207; Çelik, 1998: 36; Çıblak, 1995: 214; Çobanoğlu, 2015: 113; Dündar, 2021: 102, 103, 109, 111; Özdemir, 2003: 152; Polat, 2020: 111, 127, 145, 146, 164, 169, 198, 209, 223; Sancak, 2008: 87; Yeloğlu, 2009: 402, 443, 526, 535).

³¹ İncelenen örnekler arasında ölümle sonuçlanan bir anlatının kısa özeti şu şekildedir: Koçyiğit köyünde herkes cinlerden korkarken gece gündüz at üstünde gezen, cinlerden hiç korkmayan bir adam varmış. Bir gün at üstündeyken atı sanki üzerinde çok yük varmış gibi yorulmuş. Bu duruma anlam veremeyen adam evine gelmiş ve kendine bir çay yapmış. Eli yanlışlıkla çaydanlığa değince yanmış, o acıyla su yere dökülmüş. Dökülen su o sırada orada olan bir cinin üzerine denk gelmiş. Adam bir hafta boyunca her gece bu olayı rüyasında görür olmuş. Bir gün banyoya girmiş. Cinler onu orada dövmüşler, adam çınlıplak

Halk anlatıları içerisinde karşılaşılan bir diğer çarpılma külün dışarıya, çöp kovasına ya da benzeri yerlere dökülmesiyle gerçekleşmektedir. Anlatılardaki inanışlara göre kül boşaltılırken, küllük yerlerde iş yapılırken besmele çekilmesi gerekir. Aksi takdirde külü çöpe, küllükteki herhangi bir yere döken kişiler cinlerin yanmasına sebep olacağı için cinler tarafından çarpılır. Bu çarpılma neticesinde de ağızda eğilme, ellerin tutmaz hâle gelmesi, yüzün yamulur gibi garip bir şekil alması, ellerin donup kalması vb. tehlikeli durumlar ortaya çıkmaktadır. Böyle bir olay meydana geldiğinde ise kişilerin hocalara, cinci hocalara, üfürükçülere götürülerek tedavi ettirmeye çalışıldığı görülmektedir³².

Cinlere zarar vermenin sonucunda gerçekleştiğine inanılan çarpılma hadisesinde bir başka sebep, kişinin idrarını herhangi bir yere yapması ve idrarını yaptığı anda orada bulunan bir cine ya da cin grubuna denk gelmesi neticesinde gerçekleşmektedir. Anlatılara bakıldığında insanların küvete, duvar dibine, ormanlık³³ alanda herhangi bir yere ya da kül üzerine idrarını yaptığı için çarpılmalar gerçekleşmektedir. Çarpılmanın neticesinde ise çarpılan kişide titreme, konuşamaz hâle gelme, inme inmesi, bayılma gibi belirtilerin yaşandığı görülmektedir³⁴.

Anlatılar içerisinde yer alan çarpılma nedenlerinden bir tanesi de kişilerin ekmek kırıntıları üzerine basması ya da ekmek kırıntısı olan yere bebek bezi vb. pis şeylerin atılmasıdır. Türk halk kültüründe ekmek manevi anlamda kutsal kabul edilen yiyeceklerden bir tanesidir ve ekmeğin yere düşürülmemesine, üstüne basılmamasına özen gösterilir. Anlatılarda ekmek kırıntısı üzerinde uyuyakalan ya da ekmek kırıntısının bulunduğu yerlere pis şeyler koyan insanların cinler tarafından tokatlandığı veyahut çarpıldığı görülmektedir³⁵. Genellikle pis ve tekinsiz yerleri kendilerine mesken edinen cinlerin ekmek gibi bir nimetin üzerinde/etrafında yaşıyor olması dikkat çekicidir. Ancak anlatılarda çarpılmanın esas sebebi insanların ekmek kırıntısı üzerine yatması ya da pis şeyler atması değil, atılan bu şeylerin cinlerin yemek yeme anlarına ya da sofrada oldukları bir zaman diline denk gelmesinden dolayı rahatsız olmalarından ötürü olduğu anlaşılmaktadır.

Bütün bu sebeplerin yanında örneklerine az rastlanılan çeşitli çarpılma nedenlerinin olduğu da görülmektedir. Örneğin, bulaşık yıkarken kullanılan keskin şeylere dikkat edilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde bulaşık suyunu kendine mesken edinmiş bir cine denk gelinebilir ve cinin zarar görmesi neticesinde kişi, o cin tarafından çarpılabilir (Polat, 2020: 115-116). Ekmek kırıntısı üzerine yattığı için felç geçiren ya da bağlanmış olduğunu hissedenden kişilerin yer aldığı anlatımların yanında unun üzerine yatan kişileri cinlerin çarpacağına dair inanışın yer aldığı anlatımlar da mevcuttur (Balaban, 2014: 553). Çarpılma sebeplerine verilebilecek bir başka örnek ise gece yolda giden adamın cinleri arabasıyla ezmesi sonucunda cinlerin adamdan intikam alması ve onu çarpmasıdır (Polat, 2020: 112; Türkmen,

sırtında kamçı izleriyle banyoda kalakalmış. Ama cinler adamı yine rahat bırakmamış, en sonunda uykusunda öldürmüşler. Adam balayla vurulmuş gibi yatağında kanlar içinde bulunmuş (Sancak, 2008: 87).

Anlatılar arasında yer alan yakma olaylarının yaşandığı bazı metinlerde su dökme ile cinleri yakmalardan ziyade farklı şekillerde yanmaların olduğu görülmektedir. Örneğin bir metinde anne-baba, ayet okuyup besmele çekerek bir cini yakar. Ancak cin, intikamını kendisini yakan anne babadan değil çocuklarından alır. Anlatı metni için bakınız: (Çelik, 2020: 521-526).

Yakmanın gerçekleştiği bir başka anlatıda ise ahırına musallat olan cinden kurtulmak isteyen bir kişi cinin kendisini taklit edeceğini düşünerek önce üzerini yağ ile kaplar. Cin de adamın yaptığını taklit eder ve kendini yağ ile kaplar, ardından adam ocaktan bir ateş alır ve kendisini yakacak gibi yapar. Cin, adamın bu hareketine kanar ve ocaktan ateş alıp üstüne tutar, böylelikle cin yanar, adam da kurtulur (Ekmekçi, 2020: 77).

³² Anlatılar için bakınız: (Çobanoğlu, 2015: 113; Özdemir, 2003: 153; Yeloğlu, 2009: 402, 466, 521, 528, 580).

³³ Orman, Türk kültüründe iyi çağrışımlar yapmayan unsurlardan bir tanesidir. Çokluğun, kargaşa, kaos ve kötülüğün sembolü olarak kabul edilen ormanlar, kötü ruhların yaşadığı, tekin olmayan mekânlar arasında sayılmaktadır. Bu durum ormanların Türkler tarafından *iyi ruhların yaşadığı aydınlık-ışıklı ormanlar* ile *kötü ruhların yaşadığı karanlık ormanlar* şeklinde ikili bir ayrımın yapılmasına neden olmuştur (Ergun, 2010: 114).

³⁴ Anlatılar için bakınız: (Akkuş, 2018: 126; Dünder, 2021: 107-108; Polat, 2020: 177; Osan, 2006: 117; Yakın, 2017: 144; Yeloğlu, 2009: 408, 466).

³⁵ Anlatı örnekleri için bakınız: (Çobanoğlu, 2015: 113; Yeloğlu, 2009: 416, 521, 539).

2017: 139).

4.3. Cin Düşünlerine Denk Gelmek

Toplu hâlde def, darbuka, zurna vb. müzikal aletler eşliğinde şarkılar söyleyip dans ederek eğlenmeyi çok seven (Duvarcı, 2005: 133) cinlerin düşünleri de anlatılarda sıklıkla karşılaşılan inanışlardan bir tanesidir. *Cin düşünleri* insanların haberdar olduğu ya da farklı ortamlarda farklı şekillerde maruz kaldığı bir durumdur. Genellikle gece vakitlerinde gerçekleştirilen bu düşünlere “değirmenler, hamamlar, terk edilmiş, tekin olmayan evler (özellikle büyük, eski konaklar), örenler, mezarlıklar, hanlar, köy odaları, büyük ağaçların altı...” (Boratav, 1994: 75) gibi yerlerde yapıldığı görülmektedir. Anlatılar içerisinde gece vakti tek başına bu mekânlarda gezen insanlar ansızın davul zurna sesleri duymaya başlar ve merakına yenik düşerek bir anda kendilerini cin düşünlerinin içerisinde bulurlar. Bazı anlatılarda ise cinlerin insanları zorla alıkoyarak düşünlerine getirdiği³⁶ ve düşün bitene kadar insanları alıkoyduğu görülmektedir. Cin düşünlerine denk gelen insanlar eğlenen ve dans eden kişilerin ayaklarının ters olduğunu gördüğü vakit onların cin olduğunu anlar. İçine düştüğü bu tehlikeli durumun farkına varan kişi, cinlere karşı ters bir hareket yapmamaya, onların dans davetini geri çevirmemeye dikkat eder, aksi takdirde istediği şeyi gerçekleştiremeyen cinler öfkelenir ve bu öfkelenme neticesinde insanları cezalandırıp çarpabilirler³⁷. Anlatılara bakıldığında cin düşünlerinin akşam namazından sonra başlayıp sabah ezanına kadar hiç durmadan devam ettiği ve bu düşünlerin ortasında kalan kişilerin besmele çekmezse, dualar okumazsa cinler tarafından çarpılacağına inanıldığı görülmektedir³⁸. Bu durum, insani özellikler taşıdığı düşünülen cinler için düşünlerin ve eğlenmenin ne derece önemli olduğunu göstermektedir.

Cin düşünlerine denk gelen kişilerde görülen hastalanma, delirme vb. değişiklikler halk anlatılarında cin çarpması vakasına bağlanırken bazı hastalıklara sahip olan kişilerinse cin düşünlerine denk geldikten sonra bu hastalıklardan kurtulduğu görülmektedir. Bu durum, genellikle kambur insanların kamburlarının cinler tarafından düzeltilmesine dair inanışların yer aldığı örneklerde rastlanmaktadır³⁹. Ancak bu örneklerin bazılarında kamburu düzeltilen kişinin, cinlerin yaptığı bu iyiliği başkalarına anlatarak ifşa etmesi sonucunda cinleri kızdırdığı ve cinlerin onu eski hâline getirdiği de görülmektedir. Cin düşünlerine denk gelinmesi neticesinde bazı kişilerin çarpıldığına inanılırken bazılarının da hastalıklarından kurtulması durumu cinlerin yalnızca kötücül, insanlara zarar veren ve çarpan varlıklar olmasının yanında insanlara yardım ederek onları iyileştiren, yardım eden dair ikili bir inanışın varlığını göstermektedir.

4.4. Diğer Nedenler

Anlatılarda varlığına rastlanan cin çarpması hadisesinde yukarıda sıralanan sebeplerin yanında örneğine az rastlanan ilginç anlatılar da bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi cinlerle insanların evlenmesi üzerinedir. Cinlerin insanlar gibi sosyal hayatları olduğu ve evlenip çocuk sahibi oldukları öne sürülmekte, bu olgu İslami açıdan bazı Kur'an ayetleri ile desteklenmektedir (Tunçer, 2015: 89-90). Anlatılarda ise cinler, evlenmeyi istedikleri insanları seçebilir, evlenip onlardan çocuk sahibi olabilir, ancak isteklerinin aksi bir durum teşkil ettiğinde evlenmeyi düşündükleri bu kişileri cezalandırabilirler (Çobanoğlu, 2015: 117-121). Bu olguya rastlanan bir anlatıda cin, bir adam âşık olur ve onunla evlenmek ister ancak adam bunu reddeder. İstediklerini alamayan cin bu duruma çok kızar, adamı çarpar ve onu

³⁶ Halk inanışlarına göre grup hâlinde gezen cinler, insanlar arasından bir kişiyi alıp istediği yere götürebilir ardından serbest bırakabilir (akt. Erol, 2012: 165).

³⁷ Çarpılma hadisesinin yaşanmadığı ancak cinlerin, eğlencelerine katılmayan kişiye kızmalarından dolayı adamın harman yerini darmadağın ettiği anlatı için bakınız: (Dündar, 2021: 106).

³⁸ Bk.: (Akkuş, 2018: 51-52; Çıblak, 1995: 213-214; Göksen, 1999: 184; Işık, 1998: 120; Polat, 2020: 95; Sancak, 2008: 83; Sönmez, 1994: 392; Türktaş, 2013: 221-222; Yakın, 2017: 146; Yavuz, 2013: 72-73).

³⁹ Anlatı örnekleri için bakınız: (Işık, 1998: 120; Yakın, 2017: 146; Yavuz, 2013: 72-73).

terk eder⁴⁰.

Halk anlatılarında görülen bir diğer çarpılma nedeni ise soğan, sarımsak kabuklarıyla ilgilidir. Anlatılarda rastlanan inanışlara göre soğan ve sarımsak kabukları cinler için maddi değer taşıyan bir para birimidir ve cinler bunları para olarak kullanmaktadır. Cinlerin, doğum yaptıran kişilere bu iyilikleri karşılığında ya da farklı mekân ve zamanlarda karşılaştıkları insanlara soğan, sarımsak kabuğu verdiği, aradan zaman geçtikten sonra bu kabukların altına dönüştüğüne inanılmaktadır. Cinler için bu denli önemli olduğuna inanılan soğan sarımsak kabuklarına basmak, onlarla tuvalet-banyo gibi yerlere girmek veyahut onları yakmak cinlerin kızmasına ve insanları çarpmasına neden olmaktadır⁴¹.

İnsanların cinlerle arasında geçen olayları başka insanlara anlatması neticesinde de çarpılmanın gerçekleştiği görülmektedir⁴². Örneğine çok sık rastlanmamakla birlikte kadınların uyumak için yatağa yattıklarında başlarına ya da üzerlerine bir tülbent örtmesi gerektiği veyahut banyoya girdiklerinde göğüslerini ve avret yerlerini bir örtü ile gizli tutması gerektiği, bunlar yapılmadığı takdirde cinlerin insanları çarpacağına inanılmaktadır⁴³.

5. Cin Çarpmasına Karşı Korunma ve Tedavi Yöntemleri

Cinlerin, yukarıda sıralanan nedenlerden ötürü insanlara kızıp onları cezalandırmak istemesi sonucu gerçekleştiğine inanılan cin çarpmasına karşı insanların çeşitli korunma ve tedavi yöntemleri geliştirdiği görülmektedir. Cinlerin insanları çarpmaması için geliştirilen yöntemler arasında "onları uzaklaştırmak için yalvarma-yakarma cümlelerini tekrarlamak, adlarını söylemekten kaçınmak ve duruma göre onlara güzel sözlerle hitap etmek, geceleri sık sık bulundukları ortamlardan özellikle uzak durmak ve onları harekete geçirebilecek davranışlardan sakınmak" (Boratav, 2012: 50) gibi eylemleri sıralamak mümkündür. Bunların yanı sıra cinlerle karşılaşıldığı düşünüldüğü anda insanların dualara sarıldığı görülmektedir. İnsanların başvurduğu bu dualar arasında Yasin ve Fatiha sureleri başta gelmektedir. Aynı zamanda besmele çekmek hem koruyucu, önleyici hem de tedavi amaçlı kullanılan en etkili yöntem olarak düşünülmektedir. Bunlara ek olarak halk inanışlarında cinlerin Kur'an okuyan kişilerin yanına yaklaşamayacaklarına hatta gece vakti Kur'an okunduğunda cinlerin o saatlerde rahatça gezmelerinin engelleneceğine de inanılmaktadır⁴⁴. Ayrıca cinlerin sahiplendiği düşünülen yerlerden geçerken Fatiha ve Amme (Sarıkaya, 2017: 85) ile Felak, Nas, Ayetel Kürsi (Akkuş, 2018: 51) gibi duaların okunması da cinlerden korunma yöntemleri arasında yer almaktadır.

Dua etmenin, Kur'an okumanın yanında cinlerin çarpması sonucunda kişide meydana gelen rahatsızlıkları düzeltmek için en sık kullanılan diğer yöntem, bu kişilerin cinci hocalara, cinci ocaklara, velilere ya da hocalara götürülmesidir. İnanışlara göre cinlerin Müslüman olabileceği gibi kâfir/gâvur olanına da rastlanmaktadır. Halk tahayyülü bunu dahi düşünerek çarpılan kişinin tedavisinde ikili bir yöntem geliştirmiş, kişi Müslümansa hocaya, kâfirse/gâvursa papaza götürülmüştür (Çelik, 1998: 36). Çarpılan kişilerin hocalara götürüldüğünde hocaların bu kişileri Felak, Nas, Yasin ve Cin suresi okuyarak tedavi etmeye çalıştığı görülmektedir. Dua yardımıyla çarpılan kişiyi okuyarak tedavi etmenin yanında hacı, hoca, veli gibi muhterem kabul edilen kişilerin uyguladığı yöntemler arasında ipe iki yüz düğüm atılarak düğümleri Felak, Nas, İhlas ve Âyet-el Kürsî okuyup çözme (Yeloğlu, 2009: 581); çarpılan kişiyi süpürge vb. materyallerle döverek cinlerden kurtarma (Polat, 2020: 88, 165); meste tükürüp tükürülen mestle kişiyi dövme (Yeloğlu, 2009: 459); cinin su bardağının içine getirilerek bardağın içinde cini kesip çarpılan kişiyi kurtarma (Çal vd. 2019: 164-165); öğütülen arpa unundan

⁴⁰ Bk.: (Çobanoğlu, 2015: 120).

⁴¹ Bk.: (Alptekin, 1993: 135-136; Çobanoğlu, 2015: 125; Yeloğlu, 2009: 444, 470).

⁴² Bk.: (Çal vd. 2019: 164-165).

⁴³ Bk.: (Yeloğlu 2009 459, 470).

⁴⁴ Anlatı örnekleri için bakınız: (Balcioğlu, 1952: 556; Çobanoğlu, 2015: 98; Duvarcı, 2005: 133; Yeloğlu, 2009: 407, 411, 537).

yapılan ekmeği yedirme (Göde, 2010: 345); doğrudan cinlerle etkileşime geçerek onlara mektup ya da kâğıt gönderme⁴⁵; çarpılan kişinin kolları üzerinde elleri gezdirme (Özdemir, 2003: 153) ve son olarak da suyu okuyup okunan bu suyu kişiye içirme (Osan, 2006: 117) gibi çeşitli tedavilerin uygulandığı görülmektedir. Ayrıca doğrudan cinlerden kurtarmaya yönelik tedavi yöntemleri geliştiren ve bu niteliklerle anılan hacılara/hocalara da başvurulduğu görülmektedir. Bunlara, Adana'da şifa veren Hasan Dede'yi (Okuşluk, 1994: 31), Bingöl'de cinden kurtaran Sıdık Hoca'yı (Bazancir, 2010: 78-79) Erzurum'da cinlerden kurtaran Hoca'yı (Seyidoğlu, 2016: 208) örnek vermek mümkündür. Bir anlatıda ise içme ve temizlenme suyunun kaynağı olan bir yerin cinler tarafından mesken edilmesi ve cinlerin, oraya gelen kişileri çarparak onlara zarar vermesinden dolayı kaynağın üzerine cami inşa edilmiş, yapılan bu camiden sonra ise cinlerin oradan kaybolduğu ve bir daha kimseyi rahatsız etmediğine inanılmaktadır (Sönmez, 1994: 393). Bunların yanında evin içerisinde ve eşyalarda cin olduğu düşüncesiyle evin yakılması da halk anlatıları içerisinde rastlanan cinlerden kurtulma yöntemleri arasındadır (Güzel, 2016: 178).

Bazı halk anlatılarında cinler, insanlar için bizzat kendileri bir kurtarıcı ya da tedavi edici rolde yer almaktadır. Örneğin, Diyarbakır'da yer alan Çalık Mağarası'nda cinlerin yaşadığına ve ruhsal hastalıkları olan insanların burada bir gece kaldıklarında cinlerin onları tedavi edeceklerine inanılmaktadır. Genellikle burada geceleyen insanlar iyileşir ve kişi kadınsa tavuk, erkekse horoz keser (Yavuz, 2013: 220). Diyarbakır'da yer alan bir başka cinli mağaraya ise sara hastalığı ile ruhsal hastalıkları olanlar getirilir ve aynı şekilde bir gece yatırılarak hastanın orada iyileşeceğine inanılır (Yavuz, 2013: 224). Şanlıurfa'da ise Cinli Kuyu adı verilen bir kuyudan kekeme çocukların su içtiklerinde dillerinin açılacağına inanılırken (Kurtoğlu, 2005: 178), Kanlı Kuyu adı verilen bir başka kuyuya da ateşli hastalıkları olan çocuklar getirilir ve buradaki sudan başlarına dökülür (Kurtoğlu, 2005: 178). Mardin'in bir mağarasında kambur ve cüce cinlerin yaşadığına, akıl hastalarının o mağarada bir gece yatarsa cinlerin onları o gece iyileştireceğine inanılmaktadır (Sancak, 2008: 88).

SONUÇ

Kadim dönemlerden bu güne değin Türk halk kültüründe bölgeden bölgeye değişiklikler gösteren birbirinden farklı anlatma ve inanmalar mevcuttur. Bu anlatma ve inanmaların içerisinde elle tutulamayan, gözle görülemeyen ancak var olduğuna inanılan çeşitli ruhani varlıklar yer almaktadır. Genel itibarıyla tabiatüstü varlıklar olarak adlandırılan bu ruhani varlıkların kötü, insanlara zarar veren ve onları yoldan çıkartmaya çalışan hatta cezalandırıp hasta ederek sakat bırakabilen varlıklar cin taifesi olarak değerlendirilmektedir. Türk halk kültüründe uzun bir yaşam sürecine sahip olan bu kötücül ruhani varlıklar, toplum hafızasında kendine önemli bir yer edinmiş ve insanlar, bu

⁴⁵Anlatıların özeti kısaca şöyledir: Karısını cin çarpan bir adam Cinli Ocaklı'nın dediği yere gider ve orada etrafına bir daire çizer. Ezan okunana kadar bu dairenin dışına kesinlikle çıkmamalıdır. Sonra cinler atlarıyla birlikte gelirler. Cinli Ocaklı, adama bir kâğıt yazmıştır. Adam bu kâğıdı cinlerin beyine verir. Sonra ezan okunur ve dairenin dışına çıkarak evine gelir. Eve geldiğinde eline bir süpürge alır ve karısının üstüne bağırarak yürür. Karısı bu durum karşısında korkar sonrasında da iyileşir (Göde, 2010: 348).

Ayağı birden total kalan kadının kocası ne yaptıysa çare bulamamış. En son cinlerle konuştuğuna inanılan bir hocaya gitmiş. Hoca adama: "Şu mektubu alacaksın falan zaman falan yerden cinlerin topluluğu geçecek. Bu mektubu cinlerin komutanına vereceksin. Ama mektubu verirken hiç konuşmayacaksın" demiş. Adam, hocanın verdiği mektubu almış ve söylediği yere giderek mektubu cinlerin komutanına vermiş. Komutan mektuba bakmış ve total cini yanına çağrılarını söylemiş. Komutan, total cine: "Bu adamın karısını total etmişsin. Neden?" diye sormuş. Total cin: "O kadın bana öyle bir şey yaptı ki o yüzden total ettim. Ben bir gün mutfağa girmiştim, lavaboda idim. Kadın da geldi sıcak suyu ayağıma döktü. Ayağım yanınca total kaldım. Ben total kalınca onu da total bıraktım" demiş. Komutan, yanlış zamanda yanlış yerde olduğu için total cini haksız bulmuş. Kadının tekrar iyileştirilmesini söylemiş. Adam yaşadıklarının etkisiyle eve geldiğinde kapıyı adamın karısı sağlığına kavuşmuş bir şekilde açmış (Acar, 2013: 207).

varlıklardan korkarak onlara karşı kendilerini korumaya çalışmış, çeşitli yöntemler geliştirerek onların kötü şerlerinden arınmak için mücadele etmişlerdir. Doğayı, doğada birlikte yaşamaya çalıştığı her türlü nesneyi anlamlandırmaya çalışan insan görmediği, dokunamadığı ancak bir ruha sahip olduğunu düşünüp iyi ve kötü şeklinde ayırdığı ruhani varlıklarla başlarına gelen türlü münasebetlere bir neden bulmaya çalışmıştır. Bu arayış, insanların iyi olan ruhani varlıklara karşı bir sempati besleyip onlardan medet ummasını sağlarken kötü olan ruhani varlıklardan korkmasına sebep olmuş ve yapılacak herhangi bir olumsuz harekette bu varlıklardan zarar görüleceği inancını ortaya çıkarmıştır.

Halk inanışlarında insanların, kötücül varlıklardan olan cinlerin yeme-içme, evlenme, cinsel hayat, çocuk sahibi olma vb. insani nitelikler taşıdığına inandığı görülmektedir. Ayrıca cinlerin kendi dünyaları olmasının yanında insanoğlunun yaşadığı dünyaya belirli zaman dilimlerinde geldiğine ve bazı mekânları mesken edindiğine inanılmaktadır. Anlatı ve inanışlara bakıldığında özellikle akşam vakitlerinde gezmeye çıkan cinlerin kendilerine mesken tuttuğu yerler tekinsiz mekânlar (mezarlıklar, harabeler, kirli ve pis yerler vs.) olarak adlandırılmaktadır. Halk anlatılarında rastlanılan cin çarpması vakalarının sebeplerinden bir tanesi de ve insanların bu tekinsiz mekânlarda gezmesi, oralardan geçmesidir. Anlatılarda bu vb. yerlerden geçen, bu yerlerde geceleyen kişilerin cinlerle temas edeceğine ve bu temas neticesinde cinlerin kızarak kişiyi cezalandıracağına inanıldığı görülmektedir. Cin çarpmasına neden olan bir diğer sebebin ise bilerek ya da bilmeyerek insanların cinlere zarar vermesi, onların canını yakması ve herhangi bir şekilde onlara saygısızlık etmesidir. Anlatılarda rastlanılan cin çarpması vakalarının çoğunluğunun ise onlara zarar verme yüzünden gerçekleştiği görülmektedir. Cin çarpmasının nedenleri arasında karşımıza çıkan bir diğer sebep toplu hâlde eğlenmeyi, dans etmeyi sevdiği düşünülen cinlerin düğünlerine denk gelmektir. Kişilerin bu düğünlere denk gelmesi sonrasında cinlerle eğlenmemesi, onların isteklerini reddetmesi ve kurtaracağına inanılan bazı duaların edilmemesi cinler tarafından çarpılmaya neden olmaktadır. Cin çarpılması vakalarında sıralanan bu nedenlerin yanında örneğine az rastlanan ilginç sebeplerin olduğu da görülmüştür. İnsana âşık olanın cinin, o kişi tarafından istenmemesi üzerine adamın çarpılması; soğan sarımsak kabuklarını yakmak, onlarla tuvalet, banyoya girmek; insanlarla cin arasında geçen diyalogların kişiöğulları tarafından başka insanlara anlatılarak cinlerin ifşa edilmesi gibi nedenler halk anlatılarında çarpılma nedenleri arasında sayılmaktadır.

Cinlerle temas eden kişilerin bedenlerinde ve ruhsal durumlarında meydana gelen rahatsızlıklar cinlerin bu kişileri çarptığı düşüncesini ortaya çıkarmıştır. Kötürüm ya da beyinsel özrürlü kalma, yüz felci/felç geçirme, ağzın yüzün büzüölüp, eğilmesi, inme ve konuşamaz hâlde gelme, dil tutulması, el, kol ve ayakların tutmaması, kendini kaybetme, sayıklama, yürürken dengeyi kaybetme, eklem kasılması, delilik gibi belirtiler, temaslı kişileri cinlerin çarptığını gösteren deliller olarak sayılmaktadır. Halk tahayyülü, cinlerden ve cinlerin çarpmasından korunmanın çaresini arayarak farklı yöntemler geliştirmiştir. Cinlerin çarptığı düşünülen kişiler, İslamiyet öncesi dönemde kendi özgü güçleri olduğu düşünülen kamlara götürölerek tedavi ettirilirken İslamiyet sonrası dönemde kamların yerini hocaların, cin çıkarıcıların ve üfürükçülerin aldığı görülmektedir. Bunun yanı sıra insanların cinlerle karşılaşacağını düşündükleri mekân ve zamanlarda ya da karşılaştıkları anlarda besmele çekmek, destur demek, Amme, Fatıha, Yasin, Felak, Nas gibi Kur'an'da yer alan sureleri okumak gibi önleyici tedbirler aldığı görülmektedir.

Doğayla iç içe yaşam süren Türkler, başlarına gelen sıkıntı, hastalık, ölüm gibi olumsuz durumların altında bir sebep aramıştır. Dağların, ormanların, evlerin, sayılabilecek her şeyin bir sahibi/iyesi/ruhu olduğuna inanan insanlar, başlarına gelen çeşitli musibetlerin nedenleri arasında tabiatüstü varlıkların da olduğunu düşünmüşlerdir. İyi ve kötü şeklinde ayırdıkları bu varlıkların gönüllerini hoş tutmaya çalışarak onlardan bir zarar görmemek için uğraşmışlardır. Kötücül varlıkların içerisinde olduğuna inanılan cinler için de aynı tedbirlerin alındığı görülmektedir. İnsanlar, cinleri

kızdırmaktan, onlara zarar vermekten ve onların sahiplendiğini düşündükleri yerlerden uzak durarak cinlerin gazaplarından korunmaya çalışmışlardır. Anlatılarda rastlanan cin çarpması vakalarının da cinlerin kızdırılması, rahatsız edilmesi gibi eylemlerin gerçekleştirildiği durumlarda ortaya çıktığı görülmektedir. Buna bağlı olarak insanların, kişilerde ansızın meydana gelen bazı sağlık sorunlarının sebebinin cinlerle temas etmeye bağladığı ve buna uygun çözümler üretmeye çalıştığı anlaşılmaktadır.

KAYNAKÇA

- ABDURREZZAK, A. O. (2020). *Mitolojik Boyutu ve Çeşitli Yönleriyle Kara İye Kızık Boyu Halk İnançlarında Kara İye İnancı*. Çanakkale: Paradigma Akademi Yayınları.
- ACAR, H. (2013). *Burdur Efsaneleri Üzerine Bir Araştırma*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Burdur.
- AÇA, M. (2018). Türk Halk İnanışlarında Tekinsiz Mekân Algısı ve Doğu Karadeniz Bölgesi Memoratlarına Yansımaları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C/S. 11 (55): 5-20.
- AKÇAY, A. (2018). *Samsun Efsaneleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çankırı.
- AKKUŞ, E. (2018). *Ordu Efsaneleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ordu.
- ALPTEKİN, A.B. (1993). *Fırat Havzası Efsaneleri (Metinler)*. Antakya/Hatay: Kültür Ofset Basımevi.
- ALTUNTAŞ, H. ve M. ŞAHİN (haz) (2011). *Kur'an-ı Kerim Meâli*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- ATEŞ, S. (1979). *İnsan ve İnsanüstü Ruh, Melek, Cin, İnsan*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- BALABAN, Tuğrul (2014). *Amasya Efsane, Menkıbe ve Memoratları Derleme-İnceleme-Metin*. Amasya: Amasya Valiliği İl Özel İdaresi Yayınları.
- BALCIOĞLU, N. (1952). Anadolu'da Cinler, Periler ve Devlere Dair İnanışlar. *Türk Folklor Araştırmaları Dergisi*, C.2: 35-36.
- BAYAT, F. (2015). *Türk Mitolojik Sistemi (Kutsal Dişi, Mitolojik Ana, Umay Paradigmasında İlkel Mitolojik Kategoriler, İyeler ve Demonoloji)*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- BAZANCİR, R. (2010). *Bingöl Efsaneleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- BORATAV, P. N. (1994). *100 Soruda Türk Folkloru (İnanışlar, Töre ve Törenler, Oyunlar)*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- BORATAV, P. N. (2012). *Türk Mitolojisi Oğuzların - Anadolu, Azerbaycan ve Türkmenistan Türklerinin Mitolojisi*. Ankara: BilgeSu Yayıncılık.
- ÇAL, G. Y., Demirci, E. Ş. ve Şişman, G. (2019). *Rize Halk Kültürü Derlemeleri – I (Mani, Halk Şiiri, Atma Türkü, Ağıt, Menkıbe, Memorat, Efsane ve Halk İnanışı)* (ed. Elif Şebnem Demirci). Rize: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Matbaası.
- ÇELİK, A. (1998). Trabzon Yöresinde Bazı İnanmalar. *Millî Folklor*, Yıl 10, S. 39: 35-37.
- ÇELİK, C. (2011). *Türkiye Türkçesinde Örtmece ve Tabu Kelimeler*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Doğu Akdeniz Üniversitesi Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü, Kıbrıs.
- ÇELİK, T. (2020). *Uşak'tan Derlenen Efsaneler Üzerine Bir İnceleme*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Uşak Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Uşak.
- ÇIBLAK, N. (1995). *İçel Efsaneleri Üzerine Bir Araştırma İnceleme-Metinler*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- ÇOBANOĞLU, Ö. (2015). *Türk Halk Kültüründe Memoratlar ve Halk İnançları*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- DUVARCI, A. (2005). Türklerde Tabiat Üstü Varlıklar ve Bunlarla İlgili Kabuller, İnanmalar, Uygulamalar. *bilig*, S. 32: 125-144.

- DÜNDAR, F. K. (2021). *Osmaniye Yöresinde Efsane ve Memoratlar*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Osmaniye.
- EKMEKÇİ, D. N. (2020). *Muş Efsaneleri (İnceleme- Metin)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- EMİROĞLU, Seyit (1993). *Konya Efsaneleri (İnceleme-Metin)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- ERGUN, P. (2010). Türk Kültüründe Ruhlar ve Orman Kültü. *Millî Folklor*, Yıl 22, S. 87: 113-121.
- EROL, Ş.S. (2012). Makedonya Türklerinde Gökyüzü ile İlgili İnançlar. *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 10, S. 1: 162-171.
- EYUBOĞLU, İ.Z. (2014). *Cinci Büyüleri Yıldızname*. İstanbul: Der Yayınları.
- GÖDE, H. A. (2010). *Isparta Efsaneleri*. Isparta: Fakülte Kitapevi.
- GÖKŞEN, C. (1999). *Giresun Efsaneleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- GÖRKEM, İ. (2006). *Elazığ Efsaneleri (İnceleme-Metin)*. Elazığ: Manas Yayıncılık.
- GÜZEL, C. (2016). *Kırşehir'den Derlenen Efsanelerin Retorik Analizi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.
- HULÛSİ, A. (1990). *Dîn-Bilim Işığında Ruh İnsan Cin*. İstanbul: Ulus Yayınları.
- IŞIK, N. (1998). *Doğu Karadeniz Efsanelerini Derleme ve Araştırma (Trabzon, Rize ve Artvin Efsaneleri)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- KARADAVUT, Z. (1992). *Yozgat Efsaneleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- KAŞGARLI MAHMUD, *Dîvânü Lugâti't-Türk* (2015). (haz. A. B. Ercilasun ve Z. Akkoyunlu). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2015.
- KIZILOĞLU, M. (2014). Tortum'da Derlenen Örnek Memorat Metinleri. *Bizim Ahıska*, s.42-44.
- KOLOT, B. (2019). "Demirci Köyü (Trabzon/Akçaabat) Örneğinden Hareketle Dışarşerliler (Cinler) Etrafında Şekillenen İnançlar", II. Uluslararası Develi - Âşık Seyrânî ve Türk Kültürü Kongresi-Türk Kültürü Bildirileri, C. 3: 262-267.
- KURTOĞLU, Mehmet (2005). *Urfa Efsaneleri*. İstanbul: Kent Yayınları.
- Kutsal Kitap (Tevrat, Zebur, İncil)* (2016). İstanbul: Yeni Yaşam Yayınları.
- OKUŞLUK, R. (1994). *Adana Efsaneleri Araştırması (Derleme-İnceleme)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ORAL, Ş. (2016). *Kayseri Yöresi Efsaneleri (İnceleme-Metin)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- OSAN, M. (2006). *Kuzeydoğu Denizli Yöresinde Anlatılan Efsaneler*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Pamukkale.
- ÖZDEMİR, Y. (2033). *Gazi Antep Efsaneleri İnceleme-Metin*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- POLAT, İrfan (2020). *Memorat Yapı, Tasavvur ve Metinler*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- SANCAK, N. (2008). *Mardin Efsaneleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- SARIKAYA, D. (2017). *Ardahan Efsaneleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ardahan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ardahan.
- SARPKAYA, S. (2017). *Türklerin Şeytani Masalları Türk Masal ve Efsanelerinde Demonik Varlıklar*. Ankara: Karakum Yayınevi.
- SERBEST, K. (2020). *Uygurlarda Kötü Ruhlar ve Kötü Ruhlardan Korunmaya Yönelik Uygulamalar*.

- Kültürel Miras Araştırmaları Dergisi*, 1(1); 07-12.
- SEYİDOĞLU, B. (2016). *Erzurum Efsaneleri*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- SÖNMEZ, B. (1994). *Niğde Efsâneleri (Tahlil ve Metinler)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- ŞAHİN, M. S. (1993). Cin. *TDV İslâm Ansiklopedisi* (s. 5-8) İçinde. İstanbul: TDV Vakıf Yayınları.
- TUNÇER, M. (2015). *Kur'an'da Cin ve Şeytan*. İstanbul: Rağbet Yayınları.
- TÜRKMEN, O. (2017). *Alaşehir Yöresindeki Efsane ve Memoratlar*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- TÜRKTAŞ, M. M. (2013). *Denizli Efsaneleri*. Denizli: Denizli Belediyesi Kültür Yayınları.
- ÜNLÜ, O. (2019). Bir memorat örneği olarak Cinânî'nin cinleri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Dergisi*, (Ö6): 229-239.
- YAKIN, S. (2017). *Kütahya Efsaneleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çankırı.
- YAVUZ, M. (2013). *Diyarbakır Efsaneleri*. Ankara: Eğiten Kitap.
- YELOĞLU, N. (2009). *Kütahya ve Çevresinde Memorat Tasarımı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- YILDIRIM, Y. (2021). *Karabük Yöresi Efsaneleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Karabük.
- YÜKSEL, G. (2011). *Kastamonu Efsaneleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bozok Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yozgat.
- ZBİNDEN, E. (1994). *İslam'da ve Eski Ortadoğuda Cin ve Ruh İnançları* (çev. Ekrem Sarıkçıoğlu). Samsun: Yeni Ufuklar Neşriyat.